

DÉLMAGYARORSZÁG

79. évfolyam, 270. szám
1989. november 14., kedd

POLITIKAI NAPILAP

Havi előfizetési díj: 101 forint
Ára: 4,30 forint

Eufória után aggályok

Vegyes érzelmű kommentárok a német kérdésről
Éleződő helyzet a Szovjetunióban — Jön Ro Te Vu

1989. november 13.

Régtől fogva tudjuk: furcsa vargabetűkre képes a történelem. Mert hisz jószerével ma is megválaszolatlan a kérdés: a népvándorlás „barbár” hordái megsemmisítettek-e egy „civilizált” antik birodalmat, a középkor „sötétségébe” és káoszába taszítva Európát, vagy éppen hosszú, küzdelmes századok eljövetelel segítettek megteremteni annak előfeltételeit, amit ma úgy hívunk: európai civilizáció.

Mintha csiráiban ezen kétségek kezdenének fölmerülni az elemi reflexeiben a két pólusú világ „meghitt biztonságában” ringatózott nagy politikában, amint a német helyzetről esik szó. A falbontás és nyitás kezdeti eufóriáját mind több kételkedő nyilatkozat követi. Keletről és Nyugatról egyaránt, Lengyel, szovjet, amerikai, angol aggályok: — Le kell hűteni a várakozásokat...! Csak hát: a jövő — úgy tűnik — visszavonhatatlanul megfogant az idő méhében. S aligha kedvez a két pólusú világ kvázi birodalmi szemléletének.

Erte vallanak a szovjetunióbéli fejlemények is. A balti köztársaságok és Azerbajdzsán több új törvényét alkotmányellenesnek minősítette ugyan a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége, de vajon lefojthatók-e történelminek tűnő folyamatok?!

A kelet-európai földindulással a világ most alapvető változásokat látszik érlelni.

E folyamatokban mintha mi is többek lennénk epizodistáknál. Tegnap hazánkba érkezett az NSZK parlamentének elnöke, Rita Süßmuth, aki éppúgy tárgyal Fodor Istvánnal, az Országgyűlés megbízott elnökével, mint a brit és izraeli képviselők küldöttsége. Szóval, érdeklődnek irántunk, a kelet-európai nyitás kezdeményezői iránt, miközben az ország gazdasága profi költőncost megszegyenítő mutatókat hajt végre.

Mert e változó világban is — talpon kén maradunk! És még egy a nap híreiből: elhunyt Dolores Ibarruri Gomez, ahogyan tán sokan jobban ismerik: La Pasionaria, elmúlófelben levő századunk egyik, jelképpé avanzsált szereplője.

Ez is egy pillanat a történelemből.

Szávay István

Ismét tömegtüntetés Lipcsében

Az NDK Népi Kamarája hétfőn — az NSZEP-frakció ajánlását elfogadva — egy ellenszavazat mellett a minisztertanács új elnökévé választotta Hans Modrow-t.

Előzőleg a parlament elfogadta a Stoph-kormány lemondását.

Hétfőn este újabb, minden eddiginél nagyobb tüntetés színhelye volt Lipcse belvárosa. A Karl-Marx-téren mintegy 350 ezer ember gyűlt össze az NDK társadalmának demokratikus átalakítását követelve.

A tömeghez többek között az Új Fórum helyi képviselői szóltak. Incidensről nem érkezett jelentés.

Az első lengyel kommentárok óva intenek az elhamarkodott következtetésektől mindazok nyomán, ami az elmúlt néhány nap alatt az NDK-ban, az NSZK-NDK határokon, a Berlint elválasztó fal mentén történt.

A legóvatosabban a Trybuna Ludu munkatársa fogalmazott. Feltette azt a kérdést is, vajon milyen kérdéssel lenne Lengyelország európai pozíciójára, biztonságára a 80 milliós egységes Németország létrejötte, milyen új garanciák jöhetnek létre az addigi biztonsági rendszer helyett, amelynek alapja a kettéosztott Németország volt.

A Szolidaritás vezető újságíróinak a Gazeta Wyborcza-ban és a Solidarnosc-ban megjelent írásai szerint a

német újraegyesítés folyamata immár megkezdődött. De úgy vélekedtek, hogy az eddigi, ideológiai alapokon nyugvó, a két német állam létezésére felépített, biztonsági rendszer helyére rövid időn belül új biztonsági rendszer hozható létre, amely garantálni fogja az európai határok sérthetlenségét.

A The Times szerint a kelet-németországi fejleményekben a brit miniszterelnök nagy esélyt lát megrendülni saját hazai tekintélyének helyreállítására. Miniszterei és tanácsadói hangsúlyozzák, hogy ilyen gyorsmozgású események idején különös jelentősége van Margaret Thatcher „szilárd kezének és nagy nemzetközi tapasztalatainak”.

Az amerikai kormány egyetért Bonn-nal és Moszkvával abban, hogy le kell hűteni a közeli német újraegyesítéssel kapcsolatos várakozásokat, és el kell kerülni mindent, ami élezhetné a helyzetet — ebben foglalta össze a washingtoni diplomácia álláspontját hétfőn a The New York Times.

A lap külügyminisztériumi forrásai szerint George Bush nem hivatalosan megállapodott Helmut Kohl bonni kancellárral, hogy az Egyesült Államok pozitívan fogja méltatni a német újraegyesítés elvét, annak ellenére, hogy a NATO többi tagállamának többsége azt nem így teszi.

Észt kezdeményezés — moszkvai nem

„Az Észt Köztársaság bekebelezése, katonai megszállása” — így minősítette a Szovjetunió az 1939—40-es években tett külpolitikai lépéseit a tallini parlament. Az Észt Legfelsőbb Tanács vasárnap befejeződött ülésén hozta meg határozatát, amelyben megkérdőjelezi az 1940 júliusában megtartott választások jogszerűségét, az állami дума (törvényhozás) Észtország státuszáról, és a Szovjetunióhoz való csatlakozásáról hozott döntéseinek érvényességét.

Elutasították a kettős valutarendszer létrehozását, pénzügyi bevezetését. Egyértelműen a saját pénz, az észt korona bevezetése mellett foglaltak állást.

A lakosság körében azonban nyugtalanító híresztelések kaptak lábra. A moldavai rendőrség állítólag békés polgárok tömegeit verte össze a november 7-i felvonuláson, november 10-én pedig mérgegázt alkalmazott a tüntetők ellen. A belügyi tisztviselő cáfolta ezeket

a híreszteléseket. Mint mondta, a Moldavai Népfőfront külön oszlopa kereste az összetűzést a rendőrséggel a november 7-i felvonuláson.

A Moldavai KP KB a helyi lapokban vasárnap felhívást tett közzé, amelyben nyugalomra, önmérsékletre intette a köztársaság lakosságát.

A Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége a szovjet alkotmánnyal ellentétesnek nyilvánította a három balti tagköztársaság és Azerbajdzsán több, újonnan hozott törvényét. Javasolta a szovjetköztársaságok LT-Elnökségeinek: hozzanak intézkedéseket annak érdekében, hogy a helyi törvények összhangba kerüljenek a szovjet alkotmánnyal.

A Legfelsőbb Tanács Elnöksége az igazságügyi minisztérium indítványára hozta meg határozatát.

Korábban heves bírálatok érték például a litván állam-polgárságról szóló törvényt a szovjet alkotmánnyal ellentétes jellege miatt.

Kötéltánc a gazdaságpolitikában

Egy esetleges adósságátütemezés Magyarország számára mintegy 10 százalékos fogasztáscsökkenéssel és a beruházások hozzávetőlegesen 30-40 százalékos visszafogásával járna 1990-ben — mondta Szerdahelyi Péter, az Országos Tervhivatal államtitkára azon a sajtótájékoztatón, melyet az intézményben tartottak hétfőn, az Országgyűlés novemberi ülésszaka elé kerülő hároméves gazdaságpolitikai

programtervezetéről. A szóban forgó tervezetet a parlamenti képviselőkön kívül megkapták a pártok vezető testületei is, s így nekik is lehetőségük van véleményét nyilvánítani róla. Egyébként most fordul elő először, hogy a Minisztertanács gazdaságpolitikai programja — november közepén — első olvasásban kerül a Parlament elé.

(Folytatás a 2. oldalon.)

Fogatlan oroszlánok...

Szegedi colosseum?

Aki a múzeum felé jár mostanában, megnézheti, mi van a lépcső alatt. S kiderül számára: az építészeti-nincs szükségére mindig vasbetonra ahhoz, hogy tartást, erőt hozzon létre. A megoldás jelen esetben klasszikus. A múzeumlépcsőt téglaboltozat-támpilér tartja. Ha valaki járt már a római Colosseumban, ott hasonlót láthatott. Igaz, az amfiteátrum „lépcsőit” másra használták a középkor hajnalán a derék rómaiak. Páholy volt az, de legalábbis fizetett ülőhely, s onnan figyelhetett szabad és rabszolga, lenn az arénában hogyan tépik szét a keresztény üldözötteket a rájuk eresztett oroszlánok.

A múzeum lépcsőjét is két oroszlán őrzi, de azok béké-

sebbek római elődeiknél. Nem tépték szét például azt a főiskolás lányt sem, aki a lépcsőről 1973. március 15-én, úgy százötven-kétszáz békésen felvonuló diáknak elszalvta Ady gyönyörű versét: A tűz márciusát. A főiskoláról viszont ezért majdnem kicsapták a felforgatót. S az akkori helyi hatalmasságok — amúgy Horger Antal módjára — megígérték neki: uralkodásuk alatt Szegeden nem kap állást. (Nem is kapott.)

A múzeum lépcsőjét most bontják és felújítják, ráfér ugyanez a nagy arénára is. Bár úgy tűnik, mintha egyre több lenne benne a fogatlan oroszlán.

(— pacsika —)

Somogyi Károlyné felvétele

Janicsárok nyomában Afrikában

Az Al-Magyar expedíció

Július 14-én lapunkban már beszámoltunk a Szudánba induló fiatal szegedi kutatókról (Sárközi Gabriella, Pusztai Tamás, Kertész Róbert), akik a XVI. században janicsárként Afrikába hurcolt magyarok archeológiai, antropológiai, etimológiai és etnográfiai, illetve a leszármazottak és az egykori bevándorlók kapcsolatának vizsgálatára készültek.

A hat héten át tartó expedícióról fáradtan hazatérőket kérdezve — még a nyár folyamán — elmondták, hogy bármennyire is szenzációsnak tűnik vállalkozásuk, pontos és tudományos megalapozottság nélkül nem akarnak még a várható eredményekről sem beszélni. Nem akarták az általuk szolgált tudományt kétes hírekkel lejárni, mert bizony erre már több csúf példát is láthattunk. Ellenben útielményeikről szívesen beszámoltak, lévén ez az utazás a szó legszorosabb értelmében: expedíció. Nem állt rendelkezésükre térképen berajzolt útvonal, melyen végighaladva elérkezhetek volna a magyarok falujához. Csupán Kákossy László professzor ajánlólevelével a zsebükben érkeztek a politikailag igencsak labilis helyzetű Szudánba.

Kutatási eredményeikről néhány napja kaptam tájékoztatást, a legérdekesebbeket örömmel adom át az olvasónak.

A magyar származású janicsárok asszimilációja mára teljessé vált. A recens antropológiai vizsgálatokhoz három faluból gyűjtöttek anyagot a rendelkezésükre álló műszerekkel, melyeket a JATE Antropológiai Tanszéke biztosított számukra. A testmagasság, bőrszín, szemszín felmérését családanként végezték. A szemszínvizsgálatoknál megfigyelték, hogy a nagy

többségben barna szem szelén igen gyakran, körülbelül 3 milliméteres széles kék hártya húzódik, mely valószínűleg a szembetegség kezdeti jele. Ezt támasztotta alá, hogy a falvakban sok idős, vak emberrel találkoz-tak.

Hagyományait kutatva megállapították, hogy betelepülésük egy bizonyos Ibrahim vagy Ibrahim kapitány nevéhez fűződik. A kapitányt, aki a terület kormányzója volt, még keresztényként temették el, de fiai muzulmánok lettek. A magyarok nemcsak vallásukat, hanem szokásaikat tekintve is azonosultak a núbiai lakossággal. Ennek ellenére a közösség összetartó ereje és eredettudatuk megmaradt. Például nevük végén őrzik a Magar vagy Al-Magar elnevezést, mely együvé tartozásukat mutatja. Lakódalom és temetés esetén minden falubeli „magyart” meghívnak, míg a núbiaiak közül csak a szomszédokat. Minden faluban egy-egy tekintélyesebb ember vállalja magára a „magyarok” ügyeinek intézését. Egy magyar családban csak a férfiak örökíthetik tovább a magyar jelzőt nevükben.

Sajnos az archeológiai és antropológiai kutatás, mely a temetők feltárával az esetleges mikroevolúciós változások kimutatásáért eredményezte volna, nem indulhatott meg, mert az asszuáni Nagy Gát megépítése miatt a régi települések és temetők a víz alá kerültek.

A kutatók jövőre újabb expedíciót kívánnak indítani a már felfedezett falvakhoz, hogy a hazánktól oly távolzakadt maroknyi magyarokról minél pontosabb képünk legyen.

Podmaniczky Szilárd

